

”Kyrkan förlorade mig”

Varför lämnar så många unga den kristna församlingen,
och vad kan vi göra för att motverka detta?

Jonas Nordén

EFS-missionär, Etiopien

jonas.norden@efs.nu

Inledning

Jag har varit ungdomsledare och ungdomspastor inom EFS (Evangeliska Fosterlandsstiftelsen) under ganska många år. Jag hade min första tjänst redan 1999-2002 på Heljarödsgården utanför Ängelholm. Under åren 2006-2012 var jag ungdomspastor i EFS-kyrkan i Örnsköldsvik och sedan dess jobbar jag med ungdomsledarutbildning inom Mekane Yesuskyrkan¹ i Addis Ababa, Etiopien. Jag har också varit ledare på flera konfirmationsläger och ungdomsläger genom åren.

Jag tror att de som tillsammans med mig har varit ledare för unga människor inom kyrkan i slutet av 1900-tal och början av 2000-tal förmodligen är väl medvetna om hur stor andel av tonåringar och unga vuxna som lämnar den lokala församlingen, och ibland även tron helt och hållet. Jag tror att vi är många som kan vittna om hur vi i vår ungdomsgrupp i kyrkan ändå var ganska många ungdomar, men hur vi idag ser väldigt få av våra jämnåriga vänner kvar i församlingsgemenskapen. Undersökningar som gjorts inom detta område visar att den mest kritiska perioden är mellan 16-22 år. En nyligen gjord amerikansk undersökning visar att hela 70% av ungdomarna som

under sin uppväxt brukade gå till kyrkan av olika anledningar lämnade denna i åldrarna 18-22.²

I ett samhälle som har haft en oerhört snabb teknologisk och sociologisk utveckling är det många lokala församlingar som kämpat (och kämpar) med att finna nya sätt att dels nå nya unga medlemmar på ett mer effektivt sätt, men kanske mest att behålla de man redan har. Inom min egen rörelse, EFS, har man t.ex. sedan ett par år tillbaka börjat arbeta aktivt med något som kallas *Fresh Expressions*, som innebär att man försöker hitta nya sätt att vara och göra kyrka på, utifrån de kulturella förändringar som skett och sker i vår omvärld. Just när det gäller ungdomar verkar det råda en uppenbar spänning mellan att relatera till ungdomar på deras eget sätt och att samtidigt vara trogen det historiska bibliska budskapet. Det finns utmaningar i att göra ungdomar, som är vana vid att konsumera det mesta, till aktiva, ansvarstagande medlemmar i en lokal församling. Det finns också i alltför många kristna sammanhang en olycklig uppdelning mellan olika generationer i kyrkan. Ungdomsarbetet har mer och mer kommit att fungera som en egen församling, åtskild från de vuxna och de äldre.

Ett problem som i mångt och mycket har sin rot och grund i fenomenet ”ungdomskultur” som började växa fram under 1960-talet. Utvecklingen har lett till en situation där ungdomar och vuxna inte längre talar samma språk och knappt vistas i samma värld, om man ser till tanke-mönster, attityder och beteenden.

De frågor som vi kan behöva fundera på när det gäller detta är följande: Varför lämnar en så hög andel ungdomar och unga vuxna den kristna församlingen? Vad finns det för yttre orsaker till detta, såsom trender i samhället i stort? Vad är kyrkans eget ansvar när det gäller detta? Har kyrkan arbetat på fel sätt och vad kan i så fall göras för att förändra detta framöver?³

Bakgrund

Till att börja med vill jag kortfattat försöka beskriva bakgrunden till den situation vi ser idag och till ungdomars plats och roll i den lokala församlingen. Det finns givetvis mer att säga om detta, men följande tror jag ändå ganska bra sammanfattar det som hänt och som lett fram till problemen jag adresserar nedan.

Under senare delen av 1900-talet har vi gått mer och mer från den moderna tidens tankesätt till att leva under de postmoderna villkoren. En kortfattad beskrivning av dessa villkor innefattar följande:

För det första kännetecknas postmodernismen av en misstro mot den moderna tidens övertygelse att en ständig utveckling (genom utbildning, vetenskap och sociala förbättringar) hela tiden kommer att göra saker och ting bättre. Detta leder lätt till en skepticism gentemot auktoriteter och institutioner.

För det andra kännetecknas det av att man inte tror att det finns någon absolut sanning eller någon fastställd ”mening” med livet, som skulle vara samma för alla

människor. Det finns heller ingen (självklar) koppling mellan språket och världen, så som den är.⁴ Detta leder till pluralism och ifrågasättande.

För det tredje kännetecknas det av en stark betoning på ”jaget”, vilket leder till en individualisering. Det kollektiva, som förut mest naturligt representerades av familjen, men även av kyrkan, har ersatts av tron på att den enskilda personen är fri och i sin fulla rätt att välja och bestämma precis vem man vill vara, hur man vill vara det och när man vill vara det.

Detta skifte från den moderna tidens tankegångar har på flera sätt utmanat kyrkan och kristen tro så som den har förstått i stora delar av kyrkan i historien, som bygger på begreppet att det finns en absolut sanning och i allra högsta grad en mening med alla människors liv. Denna sanning, menar man, har blivit förmedlad till människor med hjälp av språk (Bibeln). Vidare är grundtanken i kristen tro att de kristna naturligt är en del av ett kollektiv; ”ett folk” eller ”en familj” som hör samman i tron på Jesus.

Med anledning av denna övergång från det moderna till det postmoderna kan man säga att (den västerländska) kyrkan under 1900-talet har genomgått en slags identitetskris. Det som tidigare ansågs som mer eller mindre självklart – tron på Gud och att de stora berättelserna eller ideologierna innehöll svar på människans problem – blev nu ifrågasatt och utmanat av den nya tidens skepticism och ifrågasättande.

På 1960-talet i USA hörde man för första gången talas om en ”ungdomskultur” och begreppet ”generation gap” blev för första gången använt⁵. Orsakerna till detta kan beskrivas på flera sätt, men klart är att det för första gången i historien hade uppstått en klyfta mellan vuxna och de man kallade för tonåringar. Mark Senter

räknar i sin bok, *The Coming Revolution in Youth Ministry*, upp ett antal anledningar till att detta hände⁶.

För *det första* var det skiftet i tänkande från de moderna till de postmoderna idéerna som i hög utsträckning bidrog till en sekularisering av hela samhället. Senter beskriver detta som ett grundproblem och menar att detta bidrog till att det inflytande som familjen och kyrkan tidigare hade haft över den unga generationen nu i hög takt började avta.

För *det andra* framhäver han starten av allmänna gymnasieutbildningar i USA som en tydlig grogrund för bildandet av en ungdomskultur. 1875 beslöt man att införa detta, med hjälp av skattemedel. Resten av västvärlden följde ganska snabbt detta exempel. Fram till dess var en majoritet av (amerikanska) ungdomar i tonåren antingen utbildade i hemmet, i mindre klasser med flera åldersklasser samlade, eller inte alls. I de nya gymnasieskolorna flockades tonåringar både från landsbygden och städerna och de blev avskilda från resten av samhället både till ålder och rent geografiskt. Detta var början på den ungdomskultur, som vi sett utvecklas så tydligt under senare delen av 1900-talet. Det är viktigt att stryka under att detta också radikalt förändrade balansen av pedagogisk makt. Lärare fick betydligt större inflytande över uppfostran och skolning och på så sätt öppnades dörren till en större mångfald av idéer, läror och världsbilder än någonsin tidigare. En ”ny värld” bildades, där tonåringar i stort sett var de enda medborgarna. (Detta fenomen har på senare tid först vidare till internet-världen, där social medier idag utgör en självklar arena).

För *det tredje* pekar Senter på den nya situation som uppstod i efterkrigstiden. Även om det fanns speciella söndagsskolor för barn och unga i både USA

och England redan i början av 1800-talet (samt en del andra rörelser riktade mot unga, så som YMCA), så var det under 1960-talet som den riktigt stora förändringen satte igång. Senter talar om den baby-boom som kom i efterkrigsåren, vilken ställde kyrkan inför en helt ny situation. Det blev en plötslig tillströmning av unga människor som i media började benämnas som ”tonåringar”, men kyrkan saknade helt en strategi för hur man skulle ta hand om dem.

Man visste inte hur man skulle reagera på denna ungdomskulturs framväxt. Kyrkan hade ju alltid varit en homogen plats där alla åldrar deltagit, visserligen på de vuxnas premisser, men det hade ändå varit en familjeangelägenhet. Senter konstaterar:

The discovery of adolescence both from a legal perspective and from an educational point of view meant that youth work would have to change. If the school system now had to provide educational service for people in their middle adolescence, the church would have to respond in a similar manner.⁷

Kyrkan befann sig därför i en situation där det var oundvikligt att inte göra något. Två avgörande handlingar lade grunden för de kommande årtiondenas praxis när det handlar om kyrkligt ungdomsarbete.

För *det första* anställdes personer som fick specifikt ansvar för att arbeta med unga människor. Tidigare var det mycket ovanligt att man inom kyrkan hade någon anställd som enbart jobbade med barn och ungdomar. Men från och med nu blev det ändring på det. I perioden mellan mitten av 1950-talet till slutet av 1960-talet blev positionen ”ungdomspastor” allt mer etablerad som en viktig del av pastorskåren inom evangelikala kyrkor. Det

dröjde dock ytterligare ett par årtionden innan ungdomspastor-tjänsten också kom att bli vanlig i mer traditionella kyrkor, såsom Katolska och Lutherska. Idag är det mer eller mindre en självklarhet i alla kyrkliga sammanhang att man har ett (separat) ungdomsarbete, med särskilda ledare, anställda eller ideella, som ansvarar för detta.

För det andra började kristet ungdomsarbete anses så pass avancerat och speciellt att kyrkor gärna lät andra organisationer göra det åt dem. De lade ut det på "entreprenad". Det är ett sätt att tolka framväxten av allt fler kristna parakyrkliga organisationer⁸ under senare delen av 1900-talet, som specialiserade sig på att nå unga människor. Kyrkor, med ett mer traditionellt tänkande och ledarskap, upplevde en svårighet i att nå den unga generationen, men det var också så att unga människor gärna sökte sig till miljöer som kändes "fräschare" och "roligare" än den traditionella, lokala församlingen gjorde, och som dessutom var ett sammanhang där man kunde umgås enbart med jämnåriga. Flera av de nya parakyrkliga organisationerna erbjöd miljöer och program enbart för unga människor, som kändes tilltalande. Fokus på modern lovsångsmusik, evangelisation och upplevelser av olika slag präglade flera av dem.

Detta är, mycket kortfattat, en beskrivning av hur fenomenet med ungdomsgrupper, ungdomsförsamlingar och ungdomsorganisationer har växt fram inom kyrkan. Det föddes som en direkt reaktion på hur det övriga samhället såg ut och började fungera, vilket leder oss till frågan hur detta samhälle ser ut idag. Vad är det för trender som framför allt påverkar den unga generationen på 2000-talet?

Moderna trender i samhälle och kyrka

David Kinnaman har skrivit boken *You*

Lost Me som är ett försök att förstå varför så många unga människor lämnar kyrkan. Han har gjort egna undersökningar bland denna kategori människor och menar att det borde stå utom allt rimligt tvivel att dagens unga människor varit en del av den största förändringen som vår värld någonsin skådat; socialt, teknologiskt, kulturellt mm. Han sammanfattar detta på följande sätt:

I doubt many previous generations have lived through as compounded and complicated a set of cultural changes as have today's Christians in the West. The last fifty years have been a real-time experiment on the next generation, using free markets, media, advertising, technology, politics, sexuality, and so on as our lab tools. The experiment continues, but we can already observe some of the results: Fluidity, Diversity, Complexity, Uncertainty.⁹

Kinnaman talar om vår moderna tid som "ett experiment", något jag tolkar som trender som aldrig tidigare i historien varken har upplevts, prövats eller analyserats. Ungdomar är "utsatta" för detta och han menar att det bidragit till det han kallar för "flytande tillstånd", mångfald, komplexitet och osäkerhet.

Kinnaman menar också att de unga lämnar kyrkan eftersom de inte längre förstår betydelsen av den. De förstår inte språket och de skyller det på kyrkan. Därför valde han titeln *You Lost Me* på sin bok. För han menar att det är precis så som många unga beskriver det: Det var inte deras fel, det var kyrkans fel att de lämnade. Kyrkan var irrelevant och svår-förståelig. Många unga uttrycker sig på det sättet idag: "Kyrkan förlorade mig". Kinnaman menar att kyrkan inte har följt med i utvecklingen och saknar ett relevant sätt att bemöta dagens unga på.

Smith och Denton, visar genom sin

undersökning i boken *Soul Searching*, att istället för vad de kallar för ”bibeltroende unga kristna” (som då skulle vara det önskvärda utifrån kyrkans perspektiv), så innehåller de allra flesta kristna ungdomsgrupper idag ungdomar som är ”Moralistic Therapeutic Deists” (MTD). Som en följd av utvecklingen och trenderna i det postmoderna samhället, som jag kortfattat har beskrivit, menar Smith och Denton att de flesta av dagens ungdomar på sätt och vis har skapat sin egen ”religion”. Trosbekännelsen i denna religion beskriver de i fem punkter:

1. Gud existerar som den som har skapat och upprätthåller världen. Han vakar över människors liv på jorden.
2. Gud vill att människorna ska vara goda, snälla och rättvisa mot varandra, så som Bibeln och de flesta andra religioners skrifter lär oss.
3. Det centrala målet i livet är att vara glad och att må bra med sig själv.
4. Gud behöver inte vara särskilt involverad i ens liv, förutom när han behövs för att lösa något problem.
5. Goda människor får komma till himlen när de dör.¹⁰

Man skulle kunna tolka dessa fem punkter som en blandning av det vi kallar för klassisk kristen tro (med Gud som skapare, betoning på godhet och rättvisa, och tron på ett liv efter döden) och det vi kallar för självcentrering, eller individualisering (med målet att *jag* ska må bra, en Gud som hjälper *mig* med *mina* problem när *jag* behöver det och när *jag* vill det, och lön när *jag* gör något som är rätt och bra).

Om jag ska sammanfatta de mest framträdande trenderna hos den unga generationen idag bedömer jag att det är följande; Individualismen, Separationen

(från vuxenvärlden och olika ”institutioner”), samt Skepticismen och ifrågasättandet. Alla dessa tre har förmodligen sin rot och grund i ungdomar mer och mer och på olika sätt har blivit isolerade från vuxenvärlden¹¹.

När jag nu har beskrivit några allmänna trender i samhället, som i allra högsta grad påverkar och formar den unga generationen, vill jag gå vidare till att titta på hur kyrkan har hanterat och reagerat på dessa (postmoderna) trender under de senaste 50 åren. Finns det orsaker i kyrkans eget sätt att hantera situationen på som ligger till grund för att så många unga människor lämnar kyrkan? Vad har kyrkan gjort, eller misslyckats med att göra, som gör att den upplevs irrelevant och oviktig för den unga generationen?

Kyrkans ansvar

För alla som under de senaste 50 åren på ett eller annat sätt varit engagerade i kristet ungdomsarbete, i ett evangeliskt sammanhang¹², borde en sak stå klar; ungdomar har mer och mer separerats från den vuxna delen av församlingen. Som jag har visat finner vi bakgrunden till detta i uppkomsten av en egen ungdomskultur och att tonåringar, även i kyrkan, ansågs behöva ett mer särpräglat program och egna grupper.

Mark DeVries belyser genom hela sin bok, *Family-Based Youth Ministry*, att det finns uppenbara problem med ett alltför uppdelat ungdomsarbete, där ungdomar och unga vuxna blir isolerade från vuxna och äldre människor. Han kallar dessa renodlade ungdomsgrupper och ungdomsorganisationer för ”orphaning structures”. Så här beskriver han problemet med dem:

Orphaning structures provide support and connection for people only as long as they fit into the age group

of that particular organization. Many orphaning structures provide teenagers with a high degree of support and involvement. But, in the end, without a connection with life-long nurturing structures ... a young person's life can easily become a fragmented and rootless search for identity.¹³

Vad händer med alla de unga människor som blir för gamla för att vara med i en sådan typ av riktat kristet ungdomsarbete? Blir de naturligt en del av en lokal församling och fortsätter växa och mogna i tron? Svaret är alltför ofta nej, eftersom de, under sitt engagemang i ungdomsgruppen, eller den parakyrkliga organisationen, inte har haft någon koppling till eller känner något ansvar för någon sådant lokalt sammanhang. De kanske inte ens känner någon vuxen person där. På grund av det blir de "övergivna" och försvinner bort från den kristna gemenskapen.

Här vill jag gå vidare och titta lite närmare på tre trender inom kyrkligt ungdomsarbete som varit framträdande under de senaste 50 åren. Alla tre är trender som bidragit till "orphaning structures", eftersom de har envisats med att isolera ungdomar från vuxenvärlden. Dessa är: 1) Parakyrkliga organisationer, 2) Ett tydligt ålders-uppdelat program i den lokala församlingen, samt 3) Ett underhållningsfokuserat ungdomsarbete.

Parakyrkliga organisationer

Under senare delen av 1900-talet bildades flera nya kristna grupper och organisationer som en direkt respons till den ungdomskultur som så starkt präglade det västerländska samhället. En del av dem existerade inom kyrkan, men flera bröt sig också loss från den lokala församlingen och bedrev sin egen specialiserade rörelse. Detta var starten på det vi kallar för

"parakyrkliga organisationer", som arbetade utanför de traditionella kyrkorna och samfundens gränser¹⁴. Hur mycket de separerade sig från befintliga kyrkor var ett beslut som varje parakyrklig organisation bestämde själva, men deras mål var oftast att på ett bättre och mer relevant sätt försöka möta det ökade behovet av evangelisation bland ungdomar. Därmed lämnade man också oftast den lokala församlingen som en naturlig plats för ett växande lärjungaskap och mognande i tron. Exempel på sådana organisationer i Sverige idag är Credo, Ny Generation, KRIK, Ungdom med uppgift och Pannkakskyrkan.

Åldersuppdelningen inom den lokala församlingen

I parakyrkliga organisationer, som erbjuder ett riktat program till en viss åldersgrupp, blir oftast den naturliga följden att tonåringar blir separerade från vuxenvärlden. Samma fenomen kan dock inträffa inom ramarna för den lokala församlingen. Den gemenskap mellan åldersgrupper som skulle kunna finnas naturligt inom kyrkan, blir lätt tillintetgjord när ungdomar bildar sina egna sub-grupper på fredag- eller lördagskvällar och sällan (eller aldrig) deltar i församlingens gemensamma gudstjänster (på söndag förmiddag). Det kan givetvis vara jättebra att samla 20, 50 eller 200 ungdomar till en ungdomssamling, men om den naturliga kontakten till ett lokalt sammanhang där alla åldersgrupper finns representerade saknas, så blir det automatiskt en mycket kritisk period när denna typ av riktad verksamhet inte längre känns "attraktiv" nog. Då blir steget allt för ofta ut ifrån församlingen istället för in i den.

Jag har sett exempel på detta i mitt eget ledarskap. I början av 2000-talet var jag ledare för en ganska stor ungdoms-

grupp, som träffades på Heljarödsgården utanför Ängelholm. Det var en liten EFS-förening där som hade valt att anställa en ungdomsledare istället för en pastor eller präst och de ville satsa på ungdomsarbete i bygden. Det verkade gå ganska bra. Varje lördag kunde vi samla upp emot 100 ungdomar till UG (Ungdomsgrupp), med olika aktiviteter och god gemenskap. Det var en fantastisk tid på många sätt, men när jag idag försöker se hur många av dessa ungdomar som är kvar och delaktiga i någon lokal kristen församling så är det en klar majoritet som jag inte finner där. En av anledningarna till detta tror jag är att vi hade väldigt lite kontakt med och relation till vuxna kristna. Det fanns ingen naturlig större familj runt omkring oss, som vi kunde växa in i och bli en del av.

Underhållning

När samhället i stort verkade erbjuda den unga generationen en större frihet och möjlighet till självförverkligande fick kyrkorna kämpa för att försöka hålla jämna steg. Om den sekulära världen kunde erbjuda en miljö där man fick upptäcka sig själv, bli underhållen och göra olika typer av erfarenheter, så kunde väl också kyrkan vara en bra plats för sådant? Så istället för gudstjänster erbjöds konserter, istället för bibelstudier erbjöds spelkvällar och istället för evangelisation erbjöds skidresor (för att generalisera och nämna några exempel). Ingenting av detta är fel i sig. Det kan tvärtom vara goda verktyg i ett kristet ungdomsarbete, men problem uppstår när fokus hamnar på att ungdomar i kyrkan ska bli underhållna för att komma dit, och i förlängningen stanna kvar. Ingen menar nog heller att det per automatik är fel att använda sig av olika typer av teknik, t.ex. datorer, projektörer, ljus, högtalare och liknande i sina ung-

domsgudstjänster. Den avgörande frågan är istället varför man gör det och hur man gör det. Är det kanske så att kyrkan har satsat för mycket på underhållning som ett sätt att behålla sina ungdomar, på bekostnad av en mer djuplodande undervisning och lärjungaträning? Det program som erbjuds för ungdomar i kyrkan blir ofta ytligt och lättsamt och kanske kan samla stora skaror här och nu, men vad blir frukten av det på sikt, utan en gedigen förankring i den kristna trons grunder? Om unga människor får intrycket av att även kyrkan är ännu en plats dit man kan komma och konsumera leder det till att de till slut tröttnar, eftersom kyrkan inte har möjlighet att erbjuda hur mycket som helst av denna lättsamma underhållning.

Vad kan vara lösningen på problemen?

När jag nu har försökt att beskriva och analysera några trender i kyrkans ungdomsarbete de senaste 50 åren ska jag också försöka se på några förslag till ”lösningar” som olika författare kommer med, utifrån samma kontext. Hur ska kyrkan på ett mer naturligt sätt kunna integrera ungdomar i den stora gemenskapen? Om det är sant att vi ser en ökad individualisering, separation och skepticism, hur kan då ungdomars sätt att tänka och handla ses som möjligheter istället för problem? Hur kan unga människor bli förankrade och bevarade i tron? Jag kommer här att ta upp tre förslag som jag tror är de mest relevanta för kyrkan framöver, och som korresponderar till de tre problemen av individualisering, separation och skepticism; 1. Betydelsen av familjen och den större familjen. 2. Att ge ungdomar ansvar, ledaruppgifter. 3. Relevant och apologetisk undervisning.

Betydelsen av familjen och den större familjen

Mark DeVries menar att den nära familjen, tillsammans med den större familjen¹⁵ (som då kan vara andra vuxna inom församlingen) bör vara grunden för den kristna utvecklingen, undervisningen och mognaden. Han stöder sig på undersökningar som gjorts som visar på att ungdomar som har en familj och en större familj, som bryr sig om deras (andliga) utveckling, i högre utsträckning blir kvar i tron och i församlingens gemenskap. Flera av de som höll fast vid sin tro i dessa undersökningar hade ett halvt dussin "mentorer" som var närvarande under deras uppväxtperiod, alltså fler kristna vuxna än bara deras föräldrar.

DeVries menar därför att det inte nog går att understryka vikten av den kristna gemenskapen och betydelsen för tonåringar att ha troende vuxna (inte enbart föräldrar) runt omkring sig som kan vara förebilder i hur man lever ut det kristna livet.

Förutom familjen, menar DeVries, är ofta församlingen den enda livslånga, fostrande strukturen som finns kvar i samhället. Tillsammans kan de båda stå för kristen vägledning och fostran ända från födelsen till döden. Alla andra grupper som unga människor ingår i behöver de förr eller senare överge på grund av ålder eller andra faktorer (skola, ungdomsgrupper, parakyrkliga organisationer etc).

Eftersom det har så stor påverkan på unga människor menar DeVries att allting vi gör inom kristet ungdomsarbete ytterst skulle syfta till detta, att ge ungdomar möjligheter att bygga djupa relationer med vuxna kristna.

Det är sant att ungdomar behöver platser och tider då de kan få vara helt för sig själva. Det är naturligt för ungdomar att bryta sig loss från sina föräldrar, men

det är inte naturligt för föräldrar att överge sina ungdomar. Här behöver familjer och församlingar hitta naturliga sätt för generationer att umgås och lära känna varandra.

Ansvar och ledaruppgifter

Kyrkan gör sig själv en björntjänst genom att hela tiden försöka erbjuda "roliga" och "spännande" program för sina ungdomar. Kristet ungdomsarbete har bitvis varit alltför inriktat på underhållning, vilket visat sig vara en återvändsgränd. Det är omöjligt för kyrkan att konkurrera med den övriga underhållningsindustri som finns i vår värld, så vi kan lika bra ge upp. Dessutom är livet inte alltid, och kan inte alltid vara, roligt, spännande och fyllt av upplevelser. Kyrkan behöver därför förmedla en tro som håller också i livets svåra och jobbiga perioder.

Så frågan är vad kyrkan kan göra för att ungdomar ska gå från att vara enbart konsumenter till att bli lärjungar som själva följer Jesus i både ord och handling?

Eftersom den unga generationen idag av allt att döma kommer att betrakta evangeliet som ytterligare en konsumtionsprodukt ibland många, så behöver kyrkan framställa det som något mycket mer än det. Gud går inte att konsumera, som vilken produkt som helst. Istället är det han som, ytterst sett, är givaren av allt. Gud finns inte till för att underhålla oss, utan vi finns till för att ära, älska och tillbe Gud. Ett sådant perspektiv kan faktiskt få bli till befrielse för den unga generationen och leda till en genuin tacksamhet. Det kan också ge dem ett sammanhang där deras styrkor – som ambitionen och viljan att förändra världen – kan bli rimliga¹⁶.

Därför måste kyrkan börja ta de unga på allvar, när det handlar om ledaruppgif-

ter och att tilldela dem mer ansvar. På så sätt kommer de automatiskt att bli en del av den större församlingsgemenskapen, samt känna att de är med och både påverkar och ”äger” församlingen. Dessutom är det ofta så att många av de större andliga förnyelserna och evangelisationsrörelserna faktiskt ofta startas av unga människor. Vi behöver därför fråga oss varför det är så svårt för kyrkan att finna plats för dem och deras gåvor i ett lokalt sammanhang och ledarskap.

Apologetisk undervisning

Som svar på skepticismen behöver kyrkan ge solida svar i form av en apologetisk undervisning¹⁷. Unga människor brottas med frågor och utmaningar idag på ett nytt sätt. Dels i mötet med så många andra religioner och trosåskådningar (pluralism) och dels i mötet med postmodernismens relativism och mistro mot att ord och språk kan förmedla något innehållsmässigt över tid.

Under i stort sett hela 1900-talet har man kunna iaktta en ökande skepticism gentemot kristen tro. För Sveriges del kanske kulmen nåddes på 50-talet i och med Ingemar Hedenius, som öppet ifrågasatte den kristna trons grunder¹⁸. Det handlade då främst om tro kontra vetenskap och huruvida teologin kunde klassas som vetenskap eller inte. Vid det tillfället var det väldigt få från kyrkans håll som på ett tillfredsställande sätt kunde bemöta kritiken som riktades mot dem. Fortfarande kan vi nog säga att kyrkan i Sverige lider av sviterna från denna holmgång. Det finns en allmän, utbredd uppfattning idag att kristen tro inte är vetenskaplig eller rationell och därför går att avfärda på samma sätt som tron på tomten går att avfärda.

Vi behöver ge våra unga medlemmar i kyrkorna redskap att hantera och bemö-

ta en sådan situation av skepticism och ifrågasättande. De behöver få goda grunder att stå på för egen del i fråga om Guds existens, skapelsen, Jesu historicitet, Bibelns trovärdighet osv., men också så att de kan vara ambassadörer för detta i samhället. Med andra ord behöver vi två olika typer av apologetik i vår tid, inte minst i mötet med ungdomar. Lars Dahle har i ett tidigare nummer av *Theofilos* beskrivit det som att vi har ett behov av för det första en pre-evangeliserande apologetik, där vi ger goda grunder till att ”våga trons språng” i mötet med Jesus Kristus. För det andra finns det också ett behov av en tydlig post-evangeliserande apologetik, där vi ger goda grunder till varför det är trovärdigt att hålla fast vid tron på Gud och Herren Jesus.¹⁹

Vägen framåt

Jag avslutar med några personliga reflektioner över de tre trenderna som jag nämnt (individualismen, separationen och skepticismen). De utgår från min egen svenska, lågkyrkliga kontext, egna och kollegors erfarenheter med kristet ungdomsarbete, samt med en lättare bibelteologisk förankring av det som sagt i det föregående.

Jag menar att det är dessa tre trender som mer än något annat bidragit till att ungdomar och unga vuxna lämnat och lämnar den kristna gemenskapen och tron. Jag menar också att det kyrkan själv har gjort för att bemöta dessa trender i de flesta fall har visat sig spä på trenderna i fel riktning. Individualiseringen och separationen från vuxenvärlden har bemötts med ett separerat ungdomsarbete, vilket lett till att ytterligare befästa segregationen mellan generationerna. Skepticismen och ifrågasättandet har bemötts med en lättsam underhållning för att få unga människor att vilja komma till kyrkan. I

följande tre punkter ges därför tankar och förslag till vägar framåt; till hur man skulle kunna tänka och arbeta för att motverka den negativa utveckling vi nu ser.

Individualism

Vår tid präglas utan tvekan av en individualism, eller till och med "hyper-individualism", vilket innebär att vi tror att vi kan klara oss bäst på egen hand. Sverige är nog dessutom det land i världen där detta blir som mest tydligt, genom alla de ensamhushåll som finns där vi i hög utsträckning lever isolerade från varandra.²⁰ I mötet med en klassisk kristen förståelse av hur tron bör levas ut, kan detta leda till en frontalkrock. Det har nämligen aldrig tidigare i den kristna kyrkans historia varit tal om någonting annat än att den kristna tron behöver levas ut i relation med andra. Det har uppfattats som omöjligt att växa och mogna i tron på egen hand. Det är kanske möjligt att bli en mogen buddistmunk, eller en mästare i någon New-Age religion, på egen hand. Men det går inte att bli en mogen kristen, vuxen människa isolerad från andra troende. Varför inte?

Genom hela Bibeln är Gud tydlig med att han utväljer "ett folk" till att utföra hans uppdrag. I Gamla Testamentet är det Israels folk som på ett särskilt sätt blir "hans folk" och som ska vara hans budbärare gentemot andra folk²¹. Visserligen finns det individer som också blir kallade av Gud till speciella uppdrag, såsom Abraham, Mose eller Jesaja, men syftet är alltid att "skapa ett folk", "rädda ett folk" eller att "förnya ett folk".

I Nya Testamentet är det "kyrkan" som blir det nya gudsfolket, med samma uppdrag att nå världen med evangeliet.²² Några exempel på kristnas behov och beroende av varandra: Jesus utväljer tolv

lärlingar, de första apostlarna reste alltid omkring minst två och två och grundade församlingar, de gåvor som Anden fördelar på de troende ska alltid syfta till att bygga upp församlingen, i den kristna gemenskapen ska man alltid tänka på varandra, lära varandra, förmana varandra, uppmuntra varandra. Och så vidare.²³

Ingenstans i Bibeln ser vi något tecken på att den kristna tron är tänkt att levas ut på egen hand. Det är klart att det går i extrema situationer, men det är inte huvudintentionen. Liksom Gud i sig själv är en gemenskap: tre i en, så ska hans folk vara en gemenskap. Det är först "tillsammans med alla de heliga" som vi kan "förmå fatta bredden och längden och höjden och djupet" av "Guds fullhet".²⁴ Även uppmaningen från såväl Jesus som de första kristna apostlarna om att vi ska leva i kärlek är ju *de facto* helt omöjlig att genomföra på egen hand. Kärleken behöver alltid minst en annan människa som sitt föremål.

Som fenomen borde alltså individualiseringen vara en fara för en klassisk kristen förståelse av tron. Men i en tid av ökad individualisering märker vi också, naturligt, ett ökat behov av gemenskap. När den gemenskap och samhörighet som tidigare, naturligt, utgjordes av familjen och den större familjen inte längre är självklar, så söker vi oss till andra gemenskaper. Här kan det finnas en stor möjlighet för den kristna församlingen att bli en gemenskap för alla dem som söker efter en sådan. Med en välkomnande, varm och öppen attityd gentemot människor kan församlingen bli en positiv motkultur till det övriga samhället, där individualismen och separationen ökar. Jag tror att en kyrka som väljer att aktivt arbeta för att stärka både den naturliga familjen och den andliga familjen på sikt kan bli en kyrka som får många barn,

istället för att bidra till ”orphaning structures” som jag gett exempel på. Men det behöver vara fokus på kvalitét i relationerna, och inte bara kvantitet.

Här tror jag att församlingar som arbetar med t.ex. hemgrupper eller andra former av mindre grupper där människor kan få möjlighet att bli sedda, lyssnade till och dela tron med varandra kan vara med och visa på en väg framåt. Ett lysande exempel på detta är Alpha-grupper, som bygger mycket på just detta. I sådana mindre gemenskaper inom den stora gemenskapen kan individen få plats, samtidigt som han eller hon naturligt blir en del av något större och får en tillhörighet och en plats i ”Guds familj”. I sådana mindre gemenskaper kan också unga och vuxna på ett naturligt sätt mötas, lära känna varandra och bli viktiga för varandra – både gällande vänskap och trosförmedling.

Separationen

Utmaningen med separationen kan bemötas i stort på samma sätt som utmaningen med individualiseringen, med vissa detaljskillnader. Gud har på ett särskilt sätt gett ett mandat och en uppgift åt föräldrar att vara trosförmedlare till sina barn. Redan i förbundet som Gud sluter med Israels folk i Gamla Testamentet finns denna tanke klart och tydligt med:

Hör, Israel! Herren är vår Gud, Herren är en. Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft. Dessa ord som jag i dag ger dig skall du lägga på hjärtat. Du skall inpränta dem i dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp.²⁵

Gud utser redan här familjen som den plats där barn och unga ska få sin fostran, av de som fanns hos dem redan när de

föddes och fortfarande finns där varje dag när de stiger upp och går och lägger sig. De finns där vid matbordet, vid läxläsningen, vid skrubbsåret, vid utflykten och vid livets alla skiftningar. Även om det är prästen (eller ungdomspastorn) som har ansvaret för predikan och undervisning i församlingen, så är föräldrarna själva tillsagda att prata om Gud och hans bud med sina barn genom dagens olika händelser och aktiviteter. Detta behöver vi uppmuntra och stärka!

Men utmaningen är ju uppenbar i en tid när familjen inte längre är så stabil som den en gång varit, och många barn och ungdomar lever med skilda föräldrar, eller i andra familjekonstellationer. Därför är tanken i vår tid på den större familjen också otroligt viktig. Tänk om det verkligen gick att implementera denna tanke i lokala församlingar; att de utgör en familj där alla tar hand om varandra. Även för denna tanke finns det ju en klar biblisk utgångspunkt i talet om att vi utgör ”Kristi kropp”.²⁶ Detta är ju egentligen den ultimata bilden för vad en större familj ska vara. Vi får lov att vara individer (lemmar), vi får lov att tillhöra olika åldersgrupper med våra särskilda behov, men vi är en del av en större enhet där alla behöver varandra för att vi ska fungera som församling. I urkyrkans tid var vanligare att kristna kallade varandra för ”systrar” och ”bröder”. Man förstod att om man var en kristen innebär det att man var del av en ny familj. Kyrkan utgör som en större familj inte enbart ett skyddsnät för dem som inte växer upp i kristna familjer, utan det är faktiskt i sig själv en ny familj. Kanske finns möjligheterna inom denna nya familj för ungdomar att gå från att vara ”hyper-individualister” till att bli syskon till andra som kämpar längs samma väg?

Om det kristna ungdomsarbetet ska

bli effektivt i det långa loppet så behöver vi inte fler separerade ungdomsprogram och grupper. Vad vi behöver är att koppla samman ungdomar med mogna, vuxna kristna som kan hjälpa dem att själva växa och mogna i tron. Vi behöver också omvänt utmana vuxna att våga bli en del av en ung människas vandring med Jesus och vi behöver stärka och utrusta såväl den nära som den större familjen av troende. När kyrkan tänker på ungdomsarbete så tror jag inte man ska tänka som man traditionellt gjort de senaste femtio åren, att ett sådant arbete måste vara separerat från den övriga församlingen, utan istället finna sätt att inlemma ungdomar i varje del av kyrkans arbete. På så sätt skapas en tillhörighet och ett engagemang.

Skepticismen och ifrågasättandet

Dagens unga generation har vuxit upp i en tid då ifrågasättande och skepticism varit fullt naturligt, inte minst gentemot institutioner som kyrka, stat och familj. De lever oftast med en mycket ytlig förståelse av kristen tro och får del av olika fördomar gentemot densamma. Men vi ser också att de ungdomar som vuxit upp med dessa premisser och (ändå) varit kristna gradvis har blivit mer och mer apologetiskt intresserade, kanske enbart på grund av att det har behövts. I mötet med skepticismen, tillsammans med den ökande pluraliseringen i samhället, har också behovet av att kunna ge skäl för sin trosövertygelse ökat. Varför är man kristen? Vad finns det för grund till att vara det?

Detta är en positiv utveckling, och de som verkligen försöker undersöka kristen tro finner ofta att den är mycket väl underbyggd, även med rationella argument. Flera inflytelserika försvarare av den kristna tron, så som C S Lewis, William

Lane Craig, John Lennox, Tim Keller med flera, har hjälpt kyrkan på traven i denna fråga och idag finns det väldigt väl utvecklade kristna apologetiska nätverk, organisationer, kurser och skolor²⁷. Grundtanken till allt detta finner vi även den i Bibeln. Aposteln Petrus skriver: ”Var alltid beredda att svara var och en som kräver besked om ert hopp”.²⁸ Man behöver inte uppfatta apologetiken som ett fullständigt rationellt försvar av den kristna tron. Det är omöjligt. Men det finns många goda förklaringar och argument som vi kan ge i fråga om Guds existens, skapelsen, Bibelns trovärdighet och Jesu historicitet, för att nämna några viktiga områden. En god apologetisk undervisning kan syfta till att röja undan en del hinder, som oftast beror på förutfattade meningar om kristen tro. Men den kan också syfta till att fördjupa och bättre underbygga en rad kristna sanningar hos dem som redan är troende. En god apologetisk undervisning kan kanske hjälpa ungdomar att gå från att vara ”Moralistic Therapeutic Deists” till att bli mogna Kristi efterföljare. Det kan vara både vägen till tro och det som på sikt bevarar dem i tron. Att det finns ungdomar som har en skeptisk grundinställning och som ofta ifrågasätter ideologier som säger sig ha svar på livets stora frågor kan ju faktiskt innebära goda förutsättningar och möjligheter för kyrkan. Där det finns frågor finns det alltid utrymme för samtal och möjlighet att ge svar.

En viktig del i det apologetiska arbetet är dock det som Petrus fortsätter med i sin uppmaning: ”Men gör det ödmjukt och respektfullt i medvetande om er goda sak.”²⁹ Vi ska inte sikta in oss på att vinna debatter med våra vassa argument, utan att hjälpa unga människor att se och förstå relevansen av att vara en kristen, på goda grunder.³⁰

Sammanfattning

Jag har försökt att ge några anledningar till varför vi ser så många ungdomar och unga vuxna lämna den kristna församlingen. Trender i samhället i stort påverkar givetvis detta, men i mångt och mycket tror jag att det är kyrkans eget fel. Vi som ledare för ungdomar har prioriterat fel och ofta alltför mycket utifrån ”världens” premisser i vårt arbete med ungdomar. Även inom kyrkan har de separerats från vuxenvärlden och blivit underhållna på ett alltför lätttsamt sätt. Något som leder till att de i längden inte tycker att kyrkan ”ger något” eller är relevant för deras liv. Jag lyfter därför fram några punkter som jag personligen tror blir avgörande för framtiden om vi vill lyckas bättre med att behålla våra ungdomar i den lokala församlingen. Det är dags att

vi som kyrka vågar utmana våra ungdomar med budskapet om efterföljelse, såväl i ord som i handling. Det är dags att vi som kyrka innesluter ungdomarna i vår verksamhet, att vi ger dem uppgifter och ansvar. Det är också dags att vi täpper till det generationsgap som uppstått mellan ungdomar och vuxna. Vi behöver varandra och kan alla lära av varandra.

Som grund för allt detta behöver vi givetvis be. Det är i slutändan bara vår Herre som kan leda oss rätt och ge oss nycklar och verktyg för att nå fram till mognad och växt, både numerärt och kvalitativt. Vi behöver be för våra ungdomar och de utmaningar de möter i dagens samhälle. Vi behöver be för att ”Kristi Kropp” ska hålla samman även över åldersgränserna.

Noter

1. Mekane Yesuskyrkan är Etiopiens Evangelisk-Lutherska kyrka. Den bildades 1959 och har sin grund i EFS missionsarbete bland Oromo-folket i västra Etiopien. Idag är det världens största Lutherska kyrka med över 7,3 milj medlemmar.
2. Rainer, Tom S. och Sam S. Rainer, *Essential Church* (Nashville: B&H Publishing Group, 2008), s 3
3. Denna artikel baserar sig på min kandidatuppsats vid Johannelunds teologiska högskola, våren 2015, ”Konsekvenser av ålderssegregationen inom kyrkan”.
4. Se till exempel Simon Blackburn red. *Oxford Dictionary of Philosophy* (Oxford: Oxford University Press, 2014), ss 283-284 för en sammanfattande beskrivning av Postmodernismen.
5. David Kinnaman, *You Lost me, Why Young Christians are Leaving Church... and Rethinking Faith* (Grand Rapids: Baker Books, 2011), s 45
6. Mark Senter III, *The Coming Revolution In Youth Ministry, And Its Radical Impact On The Church* (Wheaton: Victor Books, 1992), ss 93-94.
7. Mark Senter, *When God Shows Up: A History of Protestant Youth Ministry in America* (Grand Rapids: Baker, 2010), s. 114.
8. Parakyrkliga organisationer är kristna tros-baserade organisationer som arbetar utanför eller tvärs över olika samfund, för att engagerar sig i mestadels social välfärd och/eller evangelisation, vanligtvis utan någon kyrklig översyn.
9. Kinnaman, *You Lost Me*, sid 38
10. Christian Smith och Melinda Lundquist Denton, *Soul Searching: The Religious and Spiritual Lives of American Teenagers* (Oxford: Oxford University Press), s 2005
11. Detta kan jämföras med Urie Bronfenbrenner, vid universitetet i Cornell, som tar upp nio kulturella förändringar som ägt rum under de senaste generationerna och som alla har bidragit till den ökande segregationen mellan ungdomar och vuxna, speciellt till vuxna inom den egna familjen:
  1. Father's vocational choices that remove them from the home for lengthy periods of time.
  2. An increase in the number of working mothers.
  3. A critical escalation in the divorce rate.
  4. A rapid increase in the single-parent families.
  5. A steady decline in the extended family.
  6. The evolution of the physical environment of the house (family rooms, playrooms and master bedrooms).

7. The replacement of adults by the peer group.
  8. The isolation of children from the work world.
  9. The insulation of schools from the rest of the society.
- Även om denna lista skrevs redan 1974, så går det att fortfarande se dessa tydliga trender i vårt samhälle. I familjen, i skolan, vid sociala aktiviteter, i grannskapet och även i kyrkan har unga människor mindre och mindre möjligheter att vara med och knyta band till vuxna människor. Detta leder naturligt till att såväl tilliten till som förtroendet för den äldre generationen bland unga människor blir skadat. (Se DeVries, Mark, *Family-Based Youth Ministry* [Downers Grove: InterVarsity Press, 2004], 38-39).
12. Hädanefter när jag bara skriver "kyrka" eller "församling", menar jag ett evangeliskt sammanhang.
  13. DeVries, Mark, *Family-Based Youth Ministry* (Downers Grove: InterVarsity Press, 2004), 87.
  14. Flera parakyrkliga organisationer, såsom YMCA, har funnits ända sedan 1800-talet, men det var under senare delen av 1900-talet som en markant ökning av dessa organisationer ägde rum.
  15. DeVries, *Family-Based Youth Ministry*, s 87. Han använder begreppet "the extended family" – som han beskriver som "a community of believers who affirm and encourage growth toward Christian maturity"
  16. För en vidareutveckling av detta, se: Lindholm, Stefan, "Kan man konsumera Gud?", *Theofilos*, vol 4, nr 2, 2012, s 121-129.
  17. Apologetik är ett intellektuellt försvar för och förklaring av kristen tro, som har förekommit under större delen av kyrkans historia. Ordets ursprung är grekiskans apologia.
  18. Ingemar Hedenius blev framför allt känd genom sin bok *Tro och Vetande* (1949). Boken gav upphov till en av de mest omfattande kulturdebatter som förts i Sverige. Den handlade om kristendomslärans sanningsanspråk men också om kyrkans ställning i samhället. Han förkastade organiserad kristendom, åtminstone i den tappning som Svenska kyrkan ("Religionsdepartementet") utgjorde. Källa: <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ingemar-hedenius>>; <<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/tro-och-vetande-debatten>> Hämtad 2015.05.27
  19. Lars Dahle, "Apologetikk og de unge" *Theofilos*, vol 4, nr 2, 2012, s 95
  20. I dag är ensamhushållet den vanligaste formen av boende i Sverige. Över 1,5 miljoner hushåll består av en person. Det är nästan 38 procent av alla hushåll, enligt SCB. Och enligt Eurostat har vi störst andel ensamhushåll inom EU. Källa: <<http://fof.se/tidning/2014/10/artikel/ensamboendet-okar-i-hela-varlden-och-sverige-ligger-i-topp>> Hämtat 2015.05.06
  21. Se 5 Mosebok 27:9 och Jesaja 56:7. Alla Bibelcitat i denna uppsats är hämtade från Bibel 2000.
  22. Se Matteusevangeliet 16:18 och Apostlagärningarna 1:8
  23. Se t.ex. Lukasevangeliet 6:12-16; Apostlagärningarna 11:22; 1 Korinthierbrevet 14:12; Apostlagärningarna 4:32-37; Kolosserbrevet 3:16;
  24. Efesierbrevet 3:18-19
  25. 5 Mos 6:4-7
  26. Se till exempel 1 Korinthierbrevet 12:27 (med en viktig utläggning av det i verserna 12-26).
  27. Exempel på detta i Sverige är Credoakademin i Stockholm <<http://www.credoakademin.nu>> och nätverket Apologia <<http://www.apologia.nu>> och i Norge finns Damaris www.damaris.no som alla är associerade med *Theofilos*.
  28. 1 Petrusbrevet 3:15
  29. 1 Petrusbrevet 3:16
  30. I Sverige är det främst Stefan Gustavsson som utmärkt sig. Hans bok *Kristen på goda grunder* är en utmärkt bok för ungdomar som funderar över den kristna trons sanningsbegrepp och relevans.